

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών

Θεμελιώδη Θέματα Επιστήμης Υπολογιστών, 2021-22

2η σειρά γραπτών ασκήσεων

(αλγοριθμικές τεχνικές – αριθμητικοί αλγόριθμοι
αλγόριθμοι γράφων – δυναμικός προγραμματισμός)

Άσκηση 1. (Αναδρομή – Επανάληψη – Επαγωγή)

(α) Εκφράστε τον αριθμό κινήσεων δίσκων που κάνει ο αναδρομικός αλγόριθμος για τους πύργους του Hanoi, σαν συνάρτηση του αριθμού των δίσκων n .

(β) Δείξτε ότι ο αριθμός κινήσεων του αναδρομικού ισούται με τον αριθμό μετακινήσεων του επαναληπτικού αλγορίθμου.

(γ) Δείξτε ότι ο αριθμός των κινήσεων των παραπάνω αλγορίθμων είναι ο ελάχιστος μεταξύ όλων των δυνατών αλγορίθμων για το πρόβλημα αυτό.

(δ) Θεωρήστε το πρόβλημα των πύργων του Hanoi με 4 αντί για 3 πάσσαλους. Σχεδιάστε αλγόριθμο μετακίνησης n δίσκων από τον πάσσαλο 1 στον πάσσαλο 4 ώστε το πλήθος των βημάτων να είναι σημαντικά μικρότερο από το πλήθος των βημάτων που απαιτούνται όταν υπάρχουν μόνο 3 πάσσαλοι. Εκφράστε τον αριθμό των απαιτούμενων βημάτων σαν συνάρτηση του n .

Άσκηση 2. (Επαναλαμβανόμενος Τετραγωνισμός – Κρυπτογραφία)

(α) Γράψτε πρόγραμμα σε γλώσσα της επιλογής σας (θα πρέπει να υποστηρίζει πράξεις με αριθμούς 100δων ψηφίων) που να ελέγχει αν ένας αριθμός είναι πρώτος με τον έλεγχο (test) του Fermat:

Αν n πρώτος τότε για κάθε a τ.ώ. $1 < a < n - 1$, ισχύει

$$a^{n-1} \bmod n = 1$$

Αν λοιπόν, για δεδομένο n βρεθεί a ώστε να μην ισχύει η παραπάνω ισότητα τότε ο αριθμός n είναι οπωσδήποτε σύνθετος. Αν η ισότητα ισχύει για το συγκεκριμένο a , τότε η δοκιμή πρέπει να επαναληφθεί με νέο a , καθώς υπάρχει περίπτωση ο αριθμός να είναι σύνθετος και παρ'όλα αυτά η ισότητα να ισχύει για κάποιες τιμές του a . Μια ενδιαφέρουσα ιδιότητα λέει ότι, αν ο n είναι σύνθετος, η πιθανότητα να ισχύει η ισότητα είναι $\leq 1/2$ (αυτό ισχύει για όλα τα n εκτός από κάποιες 'παθολογικές' περιπτώσεις, που λέγονται αριθμοί Carmichael, δείτε Σημ. 2 παρακάτω). Έτσι, μπορούμε να αυξήσουμε σημαντικά την πιθανότητα επιτυχίας (δηλ. της επιβεβαίωσης της συνθετότητας του αριθμού n) επαναλαμβάνοντας μερικές φορές τη δοκιμή (τυπικά 30 φορές) με διαφορετικό a . Αν όλες τις φορές βρεθεί να ισχύει η παραπάνω ισότητα τότε λέμε ότι το n "περνάει το test" και ανακηρύσσουμε το n πρώτο αριθμό· αν έστω και μία φορά αποτύχει ο έλεγχος, τότε είμαστε βέβαιοι ότι ο αριθμός είναι σύνθετος.

Το πρόγραμμά σας θα πρέπει να δουλεύει σωστά για αριθμούς χιλιάδων ψηφίων. Δοκιμάστε την με τους αριθμούς:

67280421310721, 170141183460469231731687303715884105721, $2^{2281} - 1$, $2^{9941} - 1$, $2^{19939} - 1$

Σημείωση 1: το $a^{2^{19939}-2}$ έχει 'αστρονομικά' μεγάλο πλήθος ψηφίων (δεν χωράει να γραφτεί σε ολόκληρο το σύμπαν!), ενώ το $a^{2^{19939}-2} \bmod (2^{19939} - 1)$ είναι σχετικά "μικρό" (έχει μερικές χιλιάδες δεκαδικά ψηφία μόνο :-)).

Σημείωση 2: Υπάρχουν (λίγοι) σύνθετοι που έχουν την ιδιότητα να περνούν τον έλεγχο Fermat για κάθε a που είναι σχετικά πρώτο με το n , οπότε για αυτούς το test θα αποτύχει όσες δοκιμές και αν γίνουν (εκτός αν πετύχουμε κατά τύχη a που δεν είναι σχετικά πρώτο με το n , πράγμα αρκετά απίθανο για αρκετά μεγάλο n). Αυτοί οι αριθμοί λέγονται *Carmichael* – δείτε και http://en.wikipedia.org/wiki/Carmichael_number. Ελέγξτε τη συνάρτησή σας με *αρκετά μεγάλους* αριθμούς Carmichael που θα βρείτε π.χ. στη σελίδα http://de.wikibooks.org/wiki/Pseudoprimezahlen:_Tabelle_Carmichael-Zahlen. Τι παρατηρείτε;

(β) Μελετήστε και υλοποιήστε τον έλεγχο Miller-Rabin (π.χ. από τις σημειώσεις που θα βρείτε στη σελίδα του μαθήματος στο Helios) που αποτελεί βελτίωση του ελέγχου του Fermat και δίνει σωστή απάντηση με πιθανότητα τουλάχιστον $1/2$ για *κάθε* φυσικό αριθμό (οπότε με 30 επαναλήψεις έχουμε αμελητέα πιθανότητα λάθους για κάθε αριθμό εισόδου). Δοκιμάστε τον με διάφορους αριθμούς Carmichael. Τι παρατηρείτε;

(γ) Γράψτε πρόγραμμα που να βρίσκει όλους τους πρώτους αριθμούς Mersenne, δηλαδή της μορφής $n = 2^x - 1$ με $100 < x < 1000$ (σημειώστε ότι αν το x δεν είναι πρώτος, ούτε το $2^x - 1$ είναι πρώτος – μπορείτε να το αποδείξετε;). Αντιπαραβάλετε με όσα αναφέρονται στην ιστοσελίδα <https://www.mersenne.org/primes/>.

Άσκηση 3. (Αριθμοί Fibonacci)

(α) Υλοποιήστε και συγκρίνετε τους εξής αλγορίθμους για υπολογισμό του n -οστού αριθμού Fibonacci: αναδρομικό με memoization, επαναληπτικό, και με πίνακα.

Υλοποιήστε τους αλγορίθμους σε γλώσσα που να υποστηρίζει πολύ μεγάλους ακεραίους (100δων ψηφίων), π.χ. σε Python. Χρησιμοποιήστε τον πολλαπλασιασμό ακεραίων που παρέχει η γλώσσα. Τι συμπεραίνετε;

(β) Δοκιμάστε να λύσετε το παραπάνω πρόβλημα με ύψωση σε δύναμη, χρησιμοποιώντας τη σχέση του F_n με το ϕ (χρυσή τομή). Τι παρατηρείτε;

(γ) Υπολογίστε και συγκρίνετε την πολυπλοκότητα ψηφιοπράξεων (bit complexity) του επαναληπτικού αλγορίθμου για υπολογισμό αριθμών Fibonacci και του αλγορίθμου που χρησιμοποιεί πίνακα. Για τον αλγόριθμο με πίνακα θεωρήστε (α) απλό πολλαπλασιασμό ακεραίων και (β) πολλαπλασιασμό Gauss-Karatsuba. Τι παρατηρείτε σε σχέση και με το ερώτημα (α);

(δ) Υλοποιήστε συνάρτηση που να δέχεται σαν είσοδο δύο θετικούς ακεραίους n, k και να υπολογίζει τα k λιγότερα σημαντικά ψηφία του n -οστού αριθμού Fibonacci.

(ε*) Αναζητήστε και εξετάστε τη μέθοδο Fast Doubling σε σχέση με τα παραπάνω ερωτήματα. Συγκρίνετέ την με τη μέθοδο του πίνακα.

Άσκηση 4. (Εύρεση MKΔ)

Θεωρήστε τον παρακάτω αλγόριθμο για εύρεση MKΔ που είναι γνωστός ως Binary GCD.

$\text{bgcd}(a, b)$:

(* υποθέτουμε $a, b > 0$ *)

- Αν $a = b$ επίστρεψε a

- αν a, b άρτιοι επίστρεψε $2 \cdot \text{bgcd}(a/2, b/2)$

- αν a είναι άρτιος και b περιττός επίστρεψε $\text{bgcd}(a/2, b)$, και αντίστοιχα αν b άρτιος και a περιττός

- αν a, b περιττοί επίστρεψε $\text{bgcd}(\min(a, b), |a - b|/2)$

- (α) Αποδείξτε την ορθότητα του bgcd.
- (β) Ποια είναι η πολυπλοκότητά του και γιατί;
- (γ) Υλοποιήστε τον και συγκρίνετε την απόδοτικότητά του με αυτήν του Ευκλείδειου αλγόριθμου. Δοκιμάστε τους δύο με πολύ μεγάλους αριθμούς.

Άσκηση 5. (Αλγόριθμοι γράφων: Λιγότερα Διόδια)

Θεωρήστε το εξής πρόβλημα σε οδικά δίκτυα: κάθε κόμβος έχει διόδια (μια θετική ακέραια τιμή) και θέλουμε να βρεθούν οι διαδρομές με το ελάχιστο κόστος από έναν αρχικό κόμβο s προς κάθε άλλο κόμβο. Θεωρήστε ότι στον αρχικό κόμβο δεν πληρώνουμε διόδια (ενώ στον τελικό πληρώνουμε, όπως και σε κάθε ενδιάμεσο) και ότι το δίκτυο παριστάνεται σαν κατευθυνόμενος γράφος. Περιγράψτε όσο το δυνατόν πιο αποδοτικούς αλγόριθμους για το πρόβλημα αυτό στις εξής περιπτώσεις:

- (α) Το δίκτυο δεν έχει κύκλους (κατευθυνόμενους).
- (β) Το δίκτυο μπορεί να έχει κύκλους.
- (γ) Σε κάποιους κόμβους δίνονται προσφορές που μπορεί να είναι μεγαλύτερες από το κόστος διέλευσης (αλλά δεν υπάρχει κύκλος όπου συνολικά οι προσφορές να υπερβαίνουν το κόστος).
- (δ) Βρείτε και εξηγήστε την πολυπλοκότητα των αλγορίθμων σας.

Άσκηση 6. (Αλγόριθμοι γράφων: Προγραμματισμός Διακοπών)

Μπορούμε να αναπαραστήσουμε το οδικό δίκτυο μιας χώρας ως ένα συνεκτικό μη κατευθυνόμενο γράφημα $G(V, E, \ell)$ με n κορυφές και m ακμές. Κάθε πόλη αντιστοιχεί σε μια κορυφή του γραφήματος και κάθε οδική αρτηρία σε μία ακμή. Κάθε οδική αρτηρία $e \in E$ συνδέει δύο πόλεις και έχει μήκος $\ell(e)$ χιλιόμετρα. Η ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης χώρας είναι ότι έχουμε σταθμούς ανεφοδιασμού σε καύσιμα μόνο στις πόλεις / κορυφές του γραφήματος, όχι στις οδικές αρτηρίες / ακμές.

Θέλουμε να ταξιδέψουμε από την πρωτεύουσα s σε ένα ορεινό θέρετρο t για διακοπές, για να προλάβουμε ενδεχόμενο lockdown. Θα χρησιμοποιήσουμε το αυτοκίνητό μας που διαθέτει αυτονομία καυσίμου για L χιλιόμετρα.

- (α) Να διατυπώσετε έναν αλγόριθμο, με όσο το δυνατόν μικρότερη χρονική πολυπλοκότητα, που υπολογίζει αν κάτι τέτοιο είναι εφικτό. Ποια είναι η χρονική πολυπλοκότητα του αλγορίθμου σας στη χειρότερη περίπτωση;
- (β) Να διατυπώσετε αλγόριθμο με χρονική πολυπλοκότητα $(m \log m)$ που υπολογίζει την ελάχιστη αυτονομία καυσίμου (σε χιλιόμετρα) που απαιτείται για το ταξίδι από την πόλη s στην πόλη t .
- (γ*) Να διατυπώσετε αλγόριθμο με γραμμική χρονική πολυπλοκότητα που υπολογίζει την ελάχιστη αυτονομία καυσίμου για το ταξίδι από την πόλη s στην πόλη t . *Υπόδειξη:* Εδώ μπορεί να σας φανεί χρήσιμο ότι (με λογική αντίστοιχη με αυτή της Quicksort) μπορούμε να υπολογίσουμε τον median ενός μη ταξινομημένου πίνακα σε γραμμικό χρόνο.

Άσκηση 7. (Αγορά Εισιτηρίων)

Εκτός από τις διακοπές σας, έχετε προγραμματίσει προσεκτικά και την παρουσία σας στη Σχολή για τα διά ζώσης μαθήματα. Συγκεκριμένα, έχετε σημειώσει σε ένα διάστημα T ημερών, ποιες μέρες θα έρθετε στο ΕΜΠ για να παρακολουθήσετε μαθήματα και εργαστήρια. Το πρόγραμμά σας έχει τη μορφή ενός πίνακα S με T θέσεις, όπου για κάθε ημέρα $t = 1, \dots, T$, $S[t] = 1$, αν θα έρθετε στο ΕΜΠ, και $S[t] = 0$, διαφορετικά. Το πρόγραμμά σας δεν έχει κανονικότητα και επηρεάζεται από διάφορες υποχρεώσεις και γεγονότα.

Για κάθε μέρα που θα έρθετε στο ΕΜΠ, πρέπει να αγοράσετε εισιτήριο που να επιτρέπει τη μετακίνησή σας με τις αστικές συγκοινωνίες. Υπάρχουν συνολικά k διαφορετικοί τύποι εισιτηρίων (π.χ., ημερήσιο, τριών ημερών, εβδομαδιαίο, μηναίο, εξαμηνιαίο, ετήσιο). Ο τύπος εισιτηρίου i σας επιτρέπει να μετακινηθείτε για c_i διαδοχικές ημέρες (μπορεί βέβαια κάποιες από αυτές να μην χρειάζεται να έρθετε στο ΕΜΠ) και κοστίζει p_i ευρώ. Για τους τύπους των εισιτηρίων, ισχύει ότι $1 = c_1 < c_2 < \dots < c_k \leq T$, $p_1 < p_2 < \dots < p_k$, και $p_1/c_1 > p_2/c_2 > \dots > p_k/c_k$ (δηλαδή, η τιμή αυξάνεται με τη διάρκεια του εισιτηρίου, αλλά η τιμή ανά ημέρα μειώνεται).

Να διατυπώσετε αλγόριθμο που υπολογίζει τον συνδυασμό τύπων εισιτηρίων με ελάχιστο συνολικό κόστος που καλύπτουν όλες τις ημέρες που θα έρθετε στο ΕΜΠ. Ποια είναι η χρονική πολυπλοκότητα του αλγορίθμου σας στη χειρότερη περίπτωση;

Άσκηση 8. (Αντοχή Υαλικών)

Σε ένα εργοστάσιο υαλικών θέλουν να μετρήσουν την αντοχή των κρυστάλλινων ποτηριών που κατασκευάζουν. Συγκεκριμένα, θέλουν να βρουν ποιο ακριβώς (με ακρίβεια εκατοστού) είναι το μέγιστο ύψος από το οποίο μπορούν να πέσουν τα ποτήρια τους χωρίς να σπάσουν. Η διεύθυνση του εργοστασίου μπορεί να διαθέσει έως ένα πλήθος ποτηριών k για τις δοκιμές (δηλ. δέχεται να καταστραφούν k ποτήρια) και θέλει το μέγιστο πλήθος δοκιμών που θα χρειαστούν να είναι όσο το δυνατόν μικρότερο. Επιπλέον, είναι γνωστό ότι τα ποτήρια σίγουρα σπάνε από ένα δεδομένο ύψος n εκατοστών και πάνω και ότι όλα τα ποτήρια είναι της ίδιας ακριβώς αντοχής.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα σχεδιάστε αλγόριθμο που να βρίσκει την βέλτιστη σειρά δοκιμών, με είσοδο τα n και k έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται το πλήθος των δοκιμών στη χειρότερη περίπτωση. Ειδικότερα:

(α) Βρείτε την βέλτιστη σειρά δοκιμών για $n = 100$ και $k = 1$, καθώς και για $n = 100$ και $k = 2$. Ποιό είναι το μέγιστο πλήθος δοκιμών που μπορεί να χρειαστεί η λύση σας; Γενικεύστε για οποιοδήποτε n και $k = 2$.

(β) Γενικεύστε για οποιαδήποτε n και k (υπόδειξη: προσπαθήστε αρχικά να εκφράσετε τη βέλτιστη λύση της περίπτωσης οποιουδήποτε n και $k = 2$ αναδρομικά, χρησιμοποιώντας λύσεις της περίπτωσης $k = 1$, και της περίπτωσης $k = 2$ για μικρότερα n).

Ποια είναι η πολυπλοκότητα του αλγορίθμου σας;

(γ)* Υλοποιήστε τον αλγόριθμό σας σε γλώσσα προγραμματισμού της επιλογής σας.

Προθεσμία υποβολής και οδηγίες. Οι απαντήσεις θα πρέπει να υποβληθούν έως τις 20/12/2021, και ώρα 23:59, σε ηλεκτρονική μορφή, στο Helios (προσπαθήστε το τελικό αρχείο να είναι μεγέθους <5MB συνολικά). Αποδεκτά format: pdf, png, jpg, gif, και zip ή gz που να περιέχει κάποια από τα προηγούμενα.

Τα ερωτήματα με (*) είναι προαιρετικά. Εφ' όσον τα επιλύσετε μπορούν να προσμετρηθούν στη θέση ερωτημάτων που δεν απαντήσατε.

Συνιστάται θερμά να αφιερώσετε ικανό χρόνο για να λύσετε τις ασκήσεις μόνοι σας προτού καταφύγετε σε οποιαδήποτε *θεμιτή* βοήθεια (διαδίκτυο, βιβλιογραφία, συζήτηση με συμφοιτητές). Σε κάθε περίπτωση, οι απαντήσεις θα πρέπει να είναι *αυστηρά* ατομικές και να περιλαμβάνουν αναφορές σε κάθε πηγή που χρησιμοποιήσατε.

Για να βαθμολογηθείτε θα πρέπει να παρουσιάσετε σύντομα τις λύσεις σας σε ημέρα και ώρα που θα ανακοινωθεί αργότερα. Για απορίες / διευκρινίσεις: στείλτε μήνυμα στη διεύθυνση `focs@corelab.ntua.gr`.